

**Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра фінансів і економіки природокористування**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної,
методичної та виховної роботи

_____ О.А. Лагоднюк
“ _____ ” _____ 2019 року

06-03-67

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Program of the Discipline**

**ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ
FINANCIAL MANAGEMENT**

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Specialty 072 «Finance, banking and insurance»

Рівне-2019 рік

Робоча програма з дисципліни «Фінансовий менеджмент» для студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Рівне: НУВГП, 2019. 14 с.

Розробник:

Ляхович О.О., к.е.н., доцент кафедри фінансів і економіки природокористування.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри фінансів і економіки природокористування

Протокол від 26 червня 2019 року № 11

Завідувач кафедри

Л.В. Мельник

Схвалено науково-методичною комісією за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Протокол від 26 червня 2019 року № 11

Голова науково-методичної комісії

Л.М. Мельник

ВСТУП

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» складена відповідно до освітньо-професійної програми другого рівня вищої освіти спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» та відповідного навчального плану.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методологічні засади фінансового менеджменту, пов'язані з управлінням фінансовими ресурсами, грошовими потоками, прибутковістю, фінансовими ризиками, капіталом, фінансовим прогнозуванням та плануванням, а також антикризовим управлінням.

Дисципліна «Фінансовий менеджмент» є складовою циклу дисциплін професійної підготовки студентів за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Навчальний матеріал дисципліни «Фінансовий менеджмент» викладається у дванадцяти темах, які об'єднанні у два змістові модулі. Дисципліна включає базові теми, які формують систему знань щодо ефективного управління фінансовими ресурсами

У курсі вивчається теорія та практика управління прибутком і грошовими потоками, визначення вартості фінансових ресурсів; принципи та механізм управління окремими активами підприємства; теорія і практика застосування операційного, фінансового та комбінованого важелів для управління прибутком і структурою капіталу; методика аналізу фінансової звітності, розробки фінансового плану і вироблення антикризової фінансової політики, проведення фінансової санації та реструктуризації підприємства.

Курс заплановано в напрямі активної роботи на лекціях та практичних заняттях, індивідуальної та самостійної роботи, зокрема вивчення спеціальної літератури. Вимоги до знань та умінь визначаються галузевими стандартами вищої освіти України.

Анотація

Дисципліна «Фінансовий менеджмент» є однією із базових щодо формування фахового рівня у здобувачів вищої освіти у напрямі управління фінансовими ресурсами. Курс спрямований на формування у студентів спеціальностей 072 «Фінанси, банківська справа та страхування системи знань з теорії, методології та практичного здійснення управління фінансами підприємств, операційною та інвестиційною діяльністю, визначення стратегії і тактики фінансового забезпечення суб'єктів господарювання в умовах ринкових відносин і динамічного розвитку економіки.

Ключові слова: фінансові ресурси, управління, прибуток, активи, капітал, фінансові ризики, планування, інвестиції

Abstract

«Financial management» is one of the basic discipline in relation to the formation of a professional level for higher education graduates in the field of financial resources management. The course is aimed at the formation of students of specialties 072 "Finance, Banking and Insurance of the knowledge system on theory, methodology and practical implementation of enterprise finance management, operational and investment activities, determining the strategy and tactics of financial support for business entities in the conditions of market relations and dynamic development economy.

Keywords: financial resources, management, profit, assets, capital, financial risks, planning, investments

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»	Дисципліна фахової підготовки (спеціалізації)	
Модулів – 2	Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
		1-й	1-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 год. самостійної роботи студента – 6 год.	Рівень вищої освіти: II (магістерський)	26 год.	2 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	8 год.
		Самостійна робота:	
		80	110 год.
		Вид контролю: екзамен	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання 33 % до 67% ;

для заочної форми навчання 8 % до 92 %.

2. Мета і завдання викладання дисципліни

Метою вивчення дисципліни є формування системи знань з управління фінансами підприємств, операційною та інвестиційною діяльністю, визначення стратегії і тактики фінансового забезпечення суб'єктів господарювання.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методологічні засади фінансового менеджменту, пов'язані з управлінням фінансовими ресурсами, грошовими потоками, прибутковістю, фінансовими ризиками, капіталом, фінансовим прогнозуванням та плануванням, а також антикризовим управлінням.

Завдання: визначення сутності та методологічних основ фінансового менеджменту, управління фінансовими ризиками та застосування інструментів антикризового управління грошовими потоками, прибутком, інвестиціями, активами; володіння методикою визначення вартості капіталу та опанування способів оптимізації його структури

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні *знати:*

- теорію та практику управління фінансами підприємства;
- методiku визначення фінансової стратегії і тактики суб'єкта господарювання;

вміти:

- здійснювати управління грошовими потоками, прибутком, інвестиціями, фінансовими ризиками, активами, капіталом та зобов'язаннями підприємства;
- визначати вартість грошей у часі;
- аналізувати фінансові звіти відповідно до потреб фінансового управління;
- проводити фінансове планування та прогнозування;
- розраховувати рівень загрози банкрутства;
- здійснювати антикризове фінансове управління на підприємстві.

Вивчення дисципліни «Фінансовий менеджмент» базується на знаннях, отриманих з таких навчальних дисциплін, як «Фінанси», «Фінанси підприємств», «Статистика», «Менеджмент», «Фінансовий аналіз», «Інформаційні системи і технології у фінансах», а отримані знання будуть використовуватись у подальшому при вивченні таких дисциплін: «Страховий менеджмент», «Податковий менеджмент», «Управління фінансовою санацією підприємства» та при написанні магістерської роботи.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА СИСТЕМА ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ. УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ, ПРИБУТКОМ ТА АКТИВАМИ

Тема 1. Сутність фінансового менеджменту, його методи.

Сутність фінансового менеджменту. Принципи та функції фінансового менеджменту. Інформаційна база фінансового менеджменту.

Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту

Організаційне забезпечення фінансового менеджменту. Інформаційне забезпечення фінансового менеджменту. Фінансовий аналіз діяльності підприємства. Системи і методи фінансового планування. Система внутрішнього фінансового контролю та контролінгу.

Тема 3. Управління грошовими потоками на підприємстві

Економічна сутність та класифікація грошових потоків. Розрахунок видів грошових потоків. Етапи управління грошових потоків.

Тема 4. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках.

Сутність і необхідність визначення вартості грошей у часі для здійснення фінансових розрахунків. Методичний інструментарій визначення вартості грошей у часі. Методика визначення майбутньої та теперішньої вартості анuitету. Концепція і методичний інструментарій врахування інфляції у фінансових розрахунках

Тема 5. Управління прибутком.

Формування прибутку від операційної діяльності. Поведінка витрат. Беззбитковий обсяг операційної діяльності. Використання операційного левериджу в обґрунтуванні шляхів збільшення прибутку. Вплив факторів на обсяг прибутку.

Тема 6. Управління активами.

Особливості активів підприємства з позицій фінансового менеджменту. Управління оборотними активами підприємства. Управління необоротними активами підприємства.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ, ІНВЕСТИЦІЯМИ, ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ.

ВНУТРІШНЬОФІРМОВЕ ФІНАНСОВЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ.

Тема 7. Вартість і оптимізація структури капіталу.

Економічна сутність капіталу. Визначення вартості капіталу. Оптимізація структури капіталу

Тема 8. Управління інвестиціями.

Сутність і класифікація інвестицій. Зміст і завдання управління інвестиціями на підприємстві. Управління реальними інвестиціями. Оцінка ефективності реальних інвестиційних проектів. Управління фінансовими інвестиціями.

Тема 9. Управління фінансовими ризиками.

Сутність та класифікація фінансових ризиків. Концептуальні засади та способи управління фінансовими ризиками діяльності підприємств у ринковому середовищі. Методи оцінки фінансового ризику в управлінському процесі.

Тема 10. Аналіз фінансових звітів.

Аналіз балансу підприємства. Аналіз звіту про фінансові результати (сукупний дохід) підприємства. Аналіз звіту про рух грошових коштів. Аналіз звіту про власний капітал. Аналіз основних фінансових коефіцієнтів.

Тема 11. Внутрішньо фірмове фінансове прогнозування та планування.

Сутність, мета, завдання, принципи та інформаційна база фінансового планування і прогнозування. Методи фінансового прогнозування і планування та його класифікація. Прогнозування та два рівні фінансового планування.

Тема 12. Антикризове фінансове управління на підприємстві.

Поняття фінансової кризи на підприємстві та її параметри. Сутність антикризового фінансового управління в сучасних умовах розвитку економіки. Модельний інструментарій прогнозування кризи на підприємстві. Санація як ключовий інструмент антикризового фінансового управління

Тема 13. Фінансовий менеджмент у сфері водного господарства та природокористування.

Структура фінансово-економічного механізму в сфері водного господарства та природокористування. Поняття загального та спеціального використання природних ресурсів. Нормативи і межі природокористування. Механізм фінансування сфери водного господарства та природокористування.

**4. Структура навчальної дисципліни
для студентів денної форми навчання**

№ п/п	Назви тем змістових модулів	Всього, год	в т.ч.		
			лекції	практичні	самостійна робота
1	2	3	4	5	6
МОДУЛЬ 1					
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА СИСТЕМА ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ. УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ, ПРИБУТКОМ ТА АКТИВАМИ					
1	Тема 1. Сутність фінансового менеджменту, його методи	9	2		7
2	Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту	9	2		7
3	Тема 3. Управління грошовими потоками на підприємстві	9	2	2	5
4	Тема 4. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках	9	2	2	5
5	Тема 5. Управління прибутком	10	2	2	6
6	Тема 6. Управління активами	10	2	2	6
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ, ІНВЕСТИЦІЯМИ, ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ. ВНУТРІШНЬОФІРМОВЕ ФІНАНСОВЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ.					
7	Тема 7. Вартість і оптимізація структури капіталу	10	2	2	6
8	Тема 8. Управління інвестиціями	9	2	2	5
9	Тема 9. Управління фінансовими ризиками.	9	2		7
10	Тема 10. Аналіз фінансових звітів	9	2		7
11	Тема 11. Внутрішньо фірмове фінансове прогнозування та планування	9	2	2	5
12	Тема 12. Антикризове фінансове управління на підприємстві	9	2		7
13	Тема 13. Фінансовий менеджмент у сфері водного господарства та природокористування.	9	2		7
Всього		120	26	14	80

для студентів заочної форми навчання

№ п/п	Назви тем змістових модулів	Всього, год	в т.ч.		
			лекції	практичні	самостійна робота
1	2	3	4	5	6
МОДУЛЬ 1					
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА СИСТЕМА ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ. УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ, ПРИБУТКОМ ТА АКТИВАМИ					
1	Тема 1. Сутність фінансового менеджменту, його методи	9	1		8
2	Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту	9	1		8
3	Тема 3. Управління грошовими потоками на підприємстві	9		1	8
4	Тема 4. Визначення вартості грошей у часі	9		1	8
5	Тема 5. Управління прибутком	10		1	9
6	Тема 6. Управління активами	10		1	9
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ, ІНВЕСТИЦІЯМИ, ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ. ВНУТРІШНЬОФІРМОВЕ ФІНАНСОВЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ.					
7	Тема 7. Вартість і оптимізація структури капіталу	10		1	9
8	Тема 8. Управління інвестиціями	9		1	8
9	Тема 9. Управління фінансовими ризиками.	9		1	8
10	Тема 10. Аналіз фінансових звітів	9			9
11	Тема 11. Внутрішньо фірмове фінансове прогнозування та планування	9		1	8
12	Тема 12. Антикризове фінансове управління на підприємстві	9			9
13	Тема 13. Фінансовий менеджмент у сфері водного господарства та природокористування.	9			8
Всього		120	2	8	110

5. Практичні заняття

№ п/п	Назви тем практичних занять	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Управління грошовими потоками	2	1
2	Вартість грошей в часі та їх використання у грошових розрахунках	2	1
3	Управління прибутком	2	1
4	Управління активами	2	1
5	Визначення вартості та оптимізація структури капіталу	2	1
6	Управління інвестиціями	2	1
7	Фінансове прогнозування та планування на підприємстві	2	2
Всього		14	8

6. Самостійна робота

№ п/п	Назви тем практичних занять	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Система внутрішнього фінансового контролю та контролінгу	10	11
2	Оптимізація та планування грошових потоків	9	11
3	Вплив факторів на обсяг прибутку	6	10
4	Формування та розподіл чистого прибутку	6	10
5	Стратегія і тактика управління активами	6	11
6	Світовий досвід визначення вартості капіталу підприємства	8	11
7	Інвестиційна політика підприємства	8	11
8	Форми диверсифікації фінансових ризиків підприємства	9	12
9	Аналіз показників ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та рентабельності підприємства	9	11
10	Фінансова санація підприємства	9	12
Всього		80	110

7. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» використовуються інформаційно-ілюстративний та проблемний методи навчання із застосуванням:

- лекцій у супроводі презентацій;
- проведення ділових ігор;
- написання та оформлення курсової роботи;
- здійснення апробацій наукових досліджень;
- організація круглих столів та наукової дискусії.

8. Методи контролю

Поточний та підсумковий контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться відповідно до Положення про семестровий поточний та підсумковий контроль навчальних досягнень здобувачів вищої освіти НУБГП.

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів та рекомендації з розподілу балів

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності студента при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів є такі:

- виконання всіх видів навчальної роботи, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Оцінювання результатів **поточної роботи** (завдань, що виконуються на практичних, семінарських, індивідуальних заняттях та консультаціях, результати самостійної роботи студентів) проводиться за такими критеріями:

Розрахункові завдання, задачі, лабораторні роботи, ситуаційні вправи, конкретні ситуації та інші завдання творчого характеру (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

- 0% – завдання не виконано;
 40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;
 60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;
 80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);
 100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

9. Розподіл балів, присвоюються студентам денна форма

Поточне тестування та самостійна робота													Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль № 1						Змістовий модуль № 2								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	40	100
5	5	5	5	5	5	5	5	4	4	4	4	4		

Шкала оцінювання

Сума балів за всі форми навчальної діяльності	Для екзамену
90 – 100	відмінно
82-89	добре
74-81	
64-73	задовільно
60-63	
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення навчальної дисципліни включає: друкований роздатковий матеріал, кейси (аналіз комерційних та ринкових ситуацій) та методичне забезпечення:

1. Ляхович О.О. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 072 Фінанси, банківська справа

та страхування денної та заочної форм навчання. Рівне : НУВГП, 2019. 176 с.

2. Ляхович О.О. Методичні вказівки до проведення практичних занять та виконання самостійної роботи з дисципліни «Фінансовий менеджмент» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування денної та заочної форм навчання. Рівне : НУВГП, 2019.

11. Рекомендована література

Базова література

1. Фінансовий менеджмент : підручник / за заг. ред. Т.А. Говорушко. Львів: Магнолія 2006, 2014. 344 с.

2. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / за заг. ред. Момот Т.В. К: Центр учбової літератури, 2011. 712 с.

3. Фінансовий менеджмент: підручник / за заг. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 2-ге вид., перероб. Київ : КНЕУ, 2017. 534 с.

Допоміжна література

1. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: Учебный курс. К.: Ника-Центр; Сльга, 2004. 656 с.

2. Бригхэм Ю., Эрхардт М. Финансовый менеджмент. 10-е изд./ пер. с. англ. под ред. к.э.н. Е. Н. Дорофеева. СПб.: Питер, 2009. 960 с. (Серия «Академия финансов»)

3. Інноваційно-інвестиційні стратегії в управлінні ринковою вартістю підприємства / В. В. Стадник, Є. М. Рудніченко, Т. С. Томалья, Н. І. Непогодіна. Хмельницький : ХНУ, 2008. 302 с.

4. Положення Про порядок виконання аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації // Офіційний вісник України від 02.03.2001, № 7, ст. 190

5. Круш П. В. Оцінка бізнесу: навч. посіб. / П. В. Круш, С. В. Поліщук. К. : Центр навчальної літератури, 2004. 264 с

6. Момот Т. В. Вартісно-орієнтоване корпоративне управління: від теорії до практичного впровадження / Т. В. Момот. – Харківська національна академія міського господарства. – Х. : ХНАМГ, 2006. – 380 с.

7. Лаговська О.А. Моніторинг методик оцінки вартості підприємства: зарубіжний досвід / Лаговська О.А. // Вісник ЖДТУ. – 2012. – № 1 (59). – С. 103-107.

8. Костирко Р. О. Комплексна оцінка вартості підприємства / Костирко Р. О., Тертична Н. В., Шевчук В. О. ; Східноукраїнський національний ун-т. ім. Володимира Даля. – Луганськ : СХУ, 2007. – 224с.

9. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: [підручник] / В.М. Шелудько. – К.: Знання. – 2006. – 439 с.

Інформаційні ресурси

1. Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки // Про затвердження Методики аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки : наказ Міністерства фінансів України від 14.02.2006 р. № 170, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 27 березня 2006 року за № 332 /12206. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06> (дата звернення: 25.05.2019)

2. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджені наказом Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України від 26.01.2001 № 49/121 і зареєстровані в Міністерстві юстиції України від 08.02.2001 р. за № 121/5312. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0188-13> (дата звернення: 25.05.2019)

3. Сайт Державного комітету статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 25.05.2019)

4. Сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <http://www.me.gov.ua> (дата звернення: 25.05.2019)

5. Сайт Міністерства фінансів України. URL: www.minfin.gov.ua (дата звернення: 25.05.2019)

6. Сайт Національного банку України. URL: www.bank.gov.ua (дата звернення: 25.05.2019)

7. Система розкриття інформації на фондовому ринку України. URL: www.smida.gov.ua (дата звернення: 25.05.2019)

Розробник:

к.е.н., доцент кафедри фінансів
і економіки природокористування

О.О. Ляхович